

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

30 12 2021 р.

м. Київ

№ 1473

Про затвердження Державного
освітнього стандарту
з професії «Машиніст ексгаустера»

Відповідно до статті 32 Закону України «Про освіту», статті 32 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», підпункту 15 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Державний освітній стандарт з професії «Машиніст ексгаустера», що додається.
2. Установити, що стандарт, зазначений у пункті 1 цього наказу, упроваджується в освітній процес з 01 вересня 2022 року.
3. Директорату професійної освіти (Шумік І.) надавати закладам професійної (професійно-технічної) освіти методично-консультативну допомогу з питань упровадження цього стандарту.
4. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти і науки України від 03 березня 2020 р. № 321 «Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Машиніст ексгаустера».
5. Департаменту забезпечення документообігу, контролю та інформаційних технологій (Єрко І.) у встановленому порядку зробити відмітку у справах архіву.
6. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Селецького А.

Міністр

Сергій ШКАРЛІЕТ

Міністерство освіти і науки України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України
від «30» 12 2021 р. № 1473

Державний освітній стандарт

8163.В.07.10-2021

(позначення стандарту)

Професія: Машиніст ексгаустера
Код: 8163
Професійні кваліфікації: Машиніст ексгаустера
Освітня кваліфікація: кваліфікований робітник
Рівень освітньої кваліфікації: другий (базовий)

*Видання офіційне
Київ – 2021*

Відомості про авторський колектив розробників

1	Дмитро КАРПЕНКО	керівник напряму професійного навчання Корпоративного університету ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ», керівник робочої групи
2	Наталія МАРТИНЮК	директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Черкаській області, заступник керівника робочої групи
3	Лілія ХИЖНЯК	провідний фахівець відділу найму та розвитку персоналу ПАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат»
4	Світлана СИТНИК	заступник начальника управління навчання і розвитку персоналу ПРАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча»
5	Оксана ПОХВАЛЬСЬКА	провідний інженер з підготовки кадрів ПРАТ «Металургійний комбінат «Запоріжсталь»
6	Ірина ШЕВЧЕНКО	провідний фахівець АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»
7	Ірина ШВЕДОВА	інженер з навчання ПРАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат»

I. Загальні положення щодо виконання Стандарту

Державний освітній стандарт (далі – Стандарт) з професії 8163 «Машиніст ексгаустера» розроблено відповідно до:

законів України «Про освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності»;

Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630;

Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1077;

Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 17 лютого 2021 р. № 216;

професійного стандарту професії 8163 «Машиніст ексгаустера» затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки) від 25 серпня 2020 р. № 1608;

Рамкової програми ЄС щодо оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, схваленої Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 року;

інших нормативно-правових актів.

Стандарт є обов'язковим для виконання усіма закладами професійної (професійно-технічної) освіти, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від їх підпорядкування та форми власності, що видають документи встановленого зразка за цією професією.

Державний освітній стандарт містить:

титульну сторінку;

відомості про авторський колектив розробників;

загальні положення щодо виконання стандарту;

вимоги до результатів навчання, що містять: перелік ключових компетентностей за професією; загальні компетентності (знання та вміння) за професією; перелік результатів навчання та їх зміст;

орієнтовний перелік основних засобів навчання.

Структурування змісту Стандарту базується на компетентнісному підході, що передбачає формування і розвиток у здобувача освіти ключових, загальних та професійних компетентностей.

Ключові компетентності у цьому стандарті корегуються з загальними компетентностями, що визначені професійним стандартом та набуваються впродовж строку освітньої програми.

Професійні компетентності дають особі змогу виконувати трудові функції, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності та є складовими відповідної професійної кваліфікації.

Результати навчання за цим стандартом формуються на основі переліку ключових і професійних компетентностей та їх опису.

Освітній рівень вступника: базова або повна загальна середня освіта.

Види професійної підготовки

Підготовка кваліфікованих робітників за професією 8163 «Машиніст ексгаустера» може проводитися за такими видами: первинна професійна підготовка, професійне (професійно-технічне) навчання, підвищення кваліфікації, перепідготовка.

Первинна професійна підготовка передбачає здобуття особою всіх результатів навчання, що визначені Стандартом, відповідно до типу та виду обладнання, яке буде задіяне в процесі трудової діяльності.

Стандартом визначено загальні компетентності (знання та вміння) для професії, що в повному обсязі включаються до змісту першого результату навчання при первинній професійній підготовці.

До першого результату навчання при первинній професійній підготовці включаються такі ключові компетентності як «Особистісна, соціальна й навчальна компетентність», «Громадянська компетентність», «Цифрова компетентність».

Підприємницьку компетентність рекомендовано формувати на завершальному етапі освітньої програми.

Математична, екологічна та енергоефективна компетентності формуються впродовж освітньої програми в залежності від результатів навчання.

Стандарт встановлює максимально допустиму кількість годин при первинній професійній підготовці для досягнення результатів навчання. Кількість годин для кожного окремого результату навчання визначається освітньою програмою закладу освіти.

Перепідготовка з інших професій з присвоєнням професійної кваліфікації за професією 8163 «Машиніст ексгаустера» – професійне навчання на виробництві, професійна (професійно-технічна) освіта. Без вимог до стажу роботи.

Загальні компетентності (знання та вміння), перелік та зміст ключових компетентностей при проведенні професійного (професійно-технічного) навчання або перепідготовки визначається освітньою програмою в залежності від наявності в особи документів про освіту чи присвоєння кваліфікації, набутого досвіду (неформальна чи інформальна освіта).

Підвищення кваліфікації проводиться згідно з вимогами законодавства та потребами на виробництві не рідше ніж один раз на п'ять років.

При організації перепідготовки, професійного (професійно-технічного) навчання або навчанні на виробництві строк професійного навчання може бути скороченим з урахуванням наявності документів про освіту, набутого досвіду (неформальна чи інформальна освіта) та визначається за результатами вхідного контролю. Вхідний контроль знань, умінь та навичок здійснюється відповідно до законодавства.

Тривалість професійної підготовки встановлюється відповідно до освітньої програми в залежності від виду підготовки та визначається робочим навчальним планом.

Робочі навчальні плани розробляються самостійно закладами професійної (професійно-технічної) освіти, підприємствами, установами та організаціями, погоджуються із роботодавцями, навчально-методичними (науково-методичними) центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти та затверджуються органами управління освітою.

Перелік основних засобів навчання за професією розроблено відповідно до професійного стандарту, потреб роботодавців, сучасних технологій та матеріалів.

Після успішного завершення освітньої програми проводиться державна кваліфікаційна атестація, що передбачає оцінювання набутих компетентностей. Поточне оцінювання проводиться відповідно до чинних нормативно-правових актів.

На виробництві навчання завершується проведенням кваліфікаційної атестації.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти організують та здійснюють поточний, тематичний, проміжний і вихідний контроль знань, умінь та навичок здобувачів освіти, їх кваліфікаційну атестацію. Представники роботодавців, їх організацій та об'єднань можуть долучатися до проведення контролю знань, умінь та навичок здобувачів освіти та безпосередньо беруть участь у кваліфікаційній атестації.

Після завершення навчання кожен здобувач освіти повинен уміти самостійно виконувати всі роботи, передбачені Стандартом, технологічними умовами і нормами, встановленими у галузі.

Навчання з охорони праці проводиться відповідно до вимог чинних нормативно-правових актів з питань охорони праці. При складанні робочих навчальних планів та програм необхідно врахувати, що при первинній професійній підготовці на вивчення предмета «Охорона праці» потрібно виділити не менше 30 годин навчального часу, а при підвищенні кваліфікації та перепідготовці – не менше 15 годин (п.2.3. Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня

2005 р. № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2005 р. за № 231/10511).

Спеціальне, спеціалізоване навчання і перевірка знань з охорони праці здійснюється відповідно до нормативно-правових актів та діючих галузевих інструкцій з охорони праці.

Питання охорони праці, що стосуються технологічного виконання робіт, застосування матеріалів, обладнання чи інструментів включаються до робочих навчальних програм.

До самостійного виконання робіт здобувачі освіти допускаються лише після навчання й перевірки знань з охорони праці.

Порядок присвоєння кваліфікацій та видачі відповідних документів

Порядок проведення кваліфікаційної атестації здобувачів освіти та присвоєння їм кваліфікації визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері трудових відносин, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників розробляються закладом професійної (професійно-технічної) освіти разом з роботодавцями.

Кваліфікаційна пробна робота проводиться за рахунок часу, відведеного на виробничу практику. Перелік кваліфікаційних пробних робіт розробляється закладами професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до Стандарту, потреб роботодавців галузі, сучасних технологій та новітніх матеріалів.

Здобувачу освіти, який при первинній професійній підготовці опанував відповідну освітню програму й успішно пройшов кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» та видається диплом кваліфікованого робітника державного зразка.

Особі, яка при перепідготовці або професійному (професійно-технічному) навчанні опанувала відповідну освітню програму та успішно пройшла кваліфікаційну атестацію, видається свідоцтво про присвоєння професійної кваліфікації.

Сфера професійної діяльності

Назва виду економічної діяльності, секції, розділу, групи та класу економічної діяльності та їхній код (згідно з Національним класифікатором України ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності»), визначено професійним стандартом.

Специфічні вимоги до здобуття кваліфікації

Вік: по закінченню навчання не менше 18 років.

Умовні позначення

КК – ключова компетентність.

ПК – професійна компетентність.

РН – результат навчання.

II. Вимоги до результатів навчання

2.1. Перелік ключових компетентностей за професією

Умовне позначення	Ключові компетентності
KK1	Комунікативна компетентність
KK2	Особистісна, соціальна й навчальна компетентність
KK3	Громадянська компетентність
KK4	Математична компетентність
KK5	Цифрова компетентність
KK6	Енергоефективна компетентність
KK7	Екологічна компетентність
KK8	Підприємницька компетентність

2.2. Загальні компетентності (знання та вміння) за професією

Знати:	Вміти:
<p>загальні відомості про професію та професійну діяльність;</p> <p>основні нормативні акти у професійній діяльності;</p> <p>загальні правила охорони праці у професійній діяльності;</p> <p>загальні правила пожежної безпеки;</p> <p>загальні правила електробезпеки;</p> <p>загальні правила санітарії та гігієни у професійній діяльності;</p> <p>причини нещасних випадків на підприємстві;</p> <p>план ліквідації аварійних ситуацій та їх наслідків;</p> <p>правила та засоби надання домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків.</p>	<p>виконувати вимоги положень, інструкцій, стандартів за професією та видами робіт;</p> <p>застосовувати загальні правила охорони праці у професійній діяльності;</p> <p>застосовувати первинні засоби пожежогасіння;</p> <p>діяти у разі виникнення нещасних випадків чи аварійних ситуацій;</p> <p>використовувати, в разі необхідності, засоби попередження і усунення виробничих, природних непередбачених явищ (пожежі, аварії, повені тощо);</p> <p>надавати домедичну допомогу потерпілим від нещасних випадків;</p> <p>забезпечувати особисту безпеку та здоров'я, безпеку та здоров'я оточуючих людей в процесі виконання робіт та під час знаходження на території підприємства.</p>

2.3. Перелік результатів навчання
Кваліфікація: машиніст ексгаустера

Результати навчання
РН 1. Організувати виконання роботи
РН 2. Здійснювати технічне обслуговування обладнання
РН 3. Здійснювати експлуатацію ексгаустера
РН 4. Використовувати газозахисні апарати
РН 5. Здійснювати завершення роботи

2.4. Перелік професійних і ключових компетенцій з їх описом

Кваліфікація: машиніст ексгаустера Максимальна кількість годин: - 427			
Результати навчання	Компетентність	Опис компетентності	
		Знати	Уміти
РН1. Організувати виконання роботи	ПК1. Здатність отримувати планово-змінні завдання від безпосереднього керівника	порядок приймання зміни; робочу інструкцію (карту функціональних обов'язків) машиніста ексгаустера; види інструктажів, інструкцію з охорони праці.	приймати зміну; надавати зворотній зв'язок виробничому майстру та оператору пульта керування.
	КК1. Комунікативна компетентність	професійну термінологію; правила спілкування з керівництвом, колегами; норми професійної етики та етикету при спілкуванні; види документів у сфері професійної діяльності; правила ведення встановленої документації.	спілкуватися з керівництвом, колегами; застосовувати професійну термінологію; дотримуватись норм професійної етики та етикету; вести робочу документацію; вести журнал приймання-здавання зміни.
	КК 2. Особистісна, соціальна й навчальна	особливості роботи в команді, співпраці з іншими командами підприємства;	працювати в команді; відповідально ставитися до професійної діяльності;

	компетентність	<p>поняття особистості, риси характеру, темперамент; індивідуальні психологічні властивості особистості та її поведінки; причини і способи розв'язання конфліктних ситуацій у колективі.</p>	<p>самостійно приймати рішення; діяти в нестандартних ситуаціях; планувати трудову діяльність; скласти власний розклад та графік виконання роботи; знаходити та набувати нових знань, умінь і навичок; визначати навчальні цілі та способи їх досягнення; оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя; дотримуватися культури професійної поведінки в колективі; запобігати виникненню конфліктних ситуацій; визначати індивідуальні психологічні особливості особистості.</p>
	КК 3. Громадянська компетентність	<p>основні трудові права та обов'язки працівників; основні нормативно-правові акти у професійній сфері, що регламентують трудову діяльність; положення, зміст, форми та строки укладання трудового договору (контракту), підстави його припинення; соціальні гарантії та чинний соціальний захист на підприємстві, зокрема види та порядок надання відпусток; порядок розгляду і</p>	<p>застосовувати знання щодо: основних трудових прав та обов'язків працівників; основних нормативно-правових актів у професійній сфері, що регламентують трудову діяльність; укладання та припинення трудового договору (контракту); соціальних гарантій та чинного соціального захисту на підприємстві, зокрема про види та порядок надання відпусток, порядок оплати лікарняних листів,</p>

		способи вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів.	порядку розгляду та способів вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів.
	ПК2. Здатність отримати інформацію при прийманні зміни	технологічні карти відповідно функціональним обов'язкам; інструкцію з охорони праці машиніста ексгаустера.	своєчасно виявляти та повідомляти керівнику (майстру виробничої ділянки та оператору пульта керування) про технологічні параметри роботи устаткування, несправності та відхилення у роботі устаткування, що обслуговується, під час приймання зміни.
	ПК3. Здатність вибрати інструмент і обладнання	види, будову, принцип роботи і призначення інструментів і обладнання.	визначити необхідний інструмент і обладнання та проводити його огляд і перевірку.
	ПК4. Здатність перевіряти справність та стан обладнання	ознаки несправностей устаткування, механізмів, пристроїв зони обслуговування.	візуально проводити огляд та перевірку технічного стану устаткування та виявляти несправності в роботі устаткування, яке обслуговується, в межах своєї компетенції.
	КК4. Математична компетентність	правила математичних розрахунків у професійній діяльності.	застосовувати математичні розрахунки у професійній діяльності.
	КК 5. Цифрова компетентність	інформаційно-комунікаційні засоби, способи їх застосування; способи пошуку, збереження, обробки та передачі інформації у професійній діяльності.	використовувати інформаційно-комунікаційні засоби, технології; здійснювати пошук інформації, її обробку, передачу та збереження у професійній діяльності.
РН2. Здійснювати технічне обслуговування обладнання	ПК1. Здатність здійснювати технічне обслуговування ексгаустера	будову устаткування, механізмів і пускової апаратури, що обслуговується; кінематичні та функціональні схеми устаткування;	визначати періодичність та порядок змащування механізмів; визначати види несправностей в роботі обладнання; контролювати

		<p>сорти мастильних матеріалів; види несправностей в роботі обладнання і методи їх визначення; гранично-допустимі температури та вібрації для підшипників; періодичність та порядок змащування механізмів.</p>	<p>гранично допустимі температури та вібрації для підшипників; розігрівати мастило у резервуарах маслостанцій ексгаустерів; виконувати роботи по очищенню, прибиранню обладнання, що обслуговується; виконувати заливку мастила та регулювати його проток.</p>
<p>РН3. Здійснювати експлуатацію ексгаустера</p>	<p>ПК1. Здатність ведення технологічного процесу</p>	<p>режими роботи ексгаустера; призначення і будову контрольно-вимірювальних приладів; правила установлені світлової та звукової сигналізації; сорти мастильних матеріалів; будову і відмінності у експлуатації електродвигунів.</p>	<p>обслуговувати ексгаустери та допоміжне устаткування: живильні механізми, шиберні пристрої, блокування, ланцюги вторинної комунікації і приводи, масляні насоси, вісцинові фільтри тощо; виконувати запуск/зупинку обладнання; виконувати регулювання насосів для відсмоктування газів і підтримувати розрідження для створення тяги в печах, для переміщення легковагих матеріалів; контролювати вібрації заданих механічних і електричних вузлів (точок) ексгаустера, тиск в системах маслосмазки і охолодження; контролювати роботу приладів і засобів автоматики, допоміжного обладнання, струмове навантаження.</p>
<p>РН4. Використовувати газозахисні</p>	<p>ПК1. Здатність використовувати</p>	<p>види газозахисних апаратів, їх характеристики;</p>	<p>користуватися газозахисним апаратом.</p>

апарати	газозахисний апарат у випадках, якщо вміст шкідливих речовин у повітрі перевищує ГДК	правила користування газозахисним апаратом; випадки, при яких необхідно використовувати газозахисні апарати.	
PH5. Здійснювати завершення роботи	ПК1. Здатність прибирати зону обслуговування, закріпленого устаткування та механізмів після закінчення робіт	схеми розташування устаткування; правила обслуговування, закріпленого устаткування та механізмів.	виконувати прибирання та очищення устаткування, пристроїв та інструмента.
	ПК2. Здатність передавати інформацію при здаванні зміни	порядок здавання зміни.	передавати інформацію про стан обладнання і несправності, що мали місце протягом зміни та заходи, вжиті щодо їх усунення.
	КК6. Екологічна компетентність	основи раціонального використання, відтворення і збереження природних ресурсів; правила утилізації відходів; правила ліквідації наслідків розливів нафтопродуктів.	дотримуватись правил сортування сміття та утилізації відходів; проводити збір усіх відходів, що утворилися, роздільно по видах і в тару; ліквідувати наслідки розливів нафтопродуктів.
	КК8. Підприємницька компетентність	поняття «ринкова економіка» та принципи, на яких вона базується; організаційно-правові форми підприємництва в Україні; положення основних документів, що регламентують підприємницьку діяльність; процедури відкриття власної справи; поняття «Бізнес-план»; основні поняття про господарський облік;	користуватися нормативно-правовими актами щодо підприємницької діяльності; розробляти бізнес-плани.

		<p>види та порядок ціноутворення;</p> <p>види заробітної плати;</p> <p>види стимулювання праці персоналу підприємств;</p> <p>порядок створення приватного підприємства;</p> <p>порядок створення та заповнення нормативної документації (книга «доходів та витрат», баланс підприємства);</p> <p>порядок ведення обліково-фінансової документації підприємства;</p> <p>порядок проведення інвентаризації;</p> <p>порядок ліквідації підприємства;</p> <p>поняття «конкуренція», її види та прояви;</p> <p>основні фактори впливу держави на економічні процеси (податки, пільги, дотації).</p>	
--	--	--	--

III. Орієнтовний перелік засобів навчання

№ з/п	Найменування	Кількість на групу 20 осіб	
		Для індивід. користування	Для груп. користування
1.	Обладнання		
1.1	Експаустер	-	6
	Повітряно-дутьєвий нагнітач	-	6
	Аспіраційна тягова установка	-	1
	Колектори	-	6
	Ротори	-	6

	Маслостанція	-	6
2	Захисні засоби і пристосування		
2.1	Стаціонарні огороження	-	6
2.2	Звукова сигналізація	-	6
2.3	Світлова сигналізація	-	6
2.4	Стаціонарні заземлення	-	6
2.5	Рукавиці гумові (пара)	-	20
2.6	Каска захисна з підшоломником	-	20
2.7	Окуляри захисні	-	20
2.8	Респіратор пилозахисний	-	20
2.9	Вкладиші протишумові	-	20
3	Інструмент, прибори та засоби		
3.1	Скребок	-	2
3.2	Лопата	-	2
3.3	Пневмошуровка	-	6
3.4	Відро	-	2
3.5	Лійка	-	2
3.6	Амперметр	-	6
4	Технічні засоби навчання		
4.1	Мультимедійний проектор	-	1
4.2	Екран	-	1
4.3	Персональний компютер	-	20
4.4	Ноутбук	-	1
5	Набір навчальних посібників	20	-
6	Технологічні карти щодо видів робіт	20	-
7	Комплект бланків актів	20	-
8	Плакати безпеки (комплект)	-	1